

Indhold

Forord

Michael H. Clemmesen: *Dette binds eksempler*

Knud Bartels: *The Battle of Verdun, Why and How*

Claus Bundgaard Christensen og Niels Bo Poulsen: *Brusilov-offensiven, juni-september 1916: Sejr og sammenbrud på Østfronten*

Jeppe Plenge Trautner: *Zeebruggeraidet 1918: Erfaringer fra en taktisk indsats med operativt mål i en strategisk krise*

Toomas Hiio: *The Communist coup attempt in Estonia on 1 December 1924: the last but one attempt at world revolution?*

Allan Slott Rasmussen: *Kontrol af rum ved bevægelig kamp: 501 Parachute Infantry Regiments (PIR) kamp for at holde forsyningslinjerne åbne under operation Market Garden*

Steen Bornholdt Andersen: *Da Planspiel Königsberg blev til Unternehmen Aster: Kampene om Väike-Emajõgi i september 1944*

Gunnar Åselius: *Libanonkriget 2006: Då den effektbaserade krigföringen mötte fienden*

Michael H. Clemmesen og Rasmus Dahlberg: *Læring og indsigt fra civile katastrofer og krig*

Michael H. Clemmesen: *Konkluderende diskussion*

Redaktion: Michael Hesselholt Clemmesen

Bind II

Om læring og indsigt fra krig

Om læring og indsigt fra krig, Bind II

Verdun 1914 til Libanon 2006

Dansk Militærhistorisk Kommission
Forsvarsakademiet

Om læring og indsigt fra krig, Bind II

Om læring og indsigt fra krig, Bind II

Verdun 1914 til Libanon 2006

Redaktion:
Michael Hesselholt Clemmesen

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2018
Sats og tryk: Specialtrykkeriet Arco

Billederne på forsiden:

Øverst: *L'Enfer*, Oliemaleri af Georges Leroux, 1917-18,
Imperial War Museum, London

Nederst: *Israeli soldiers walk together after crossing back
into Israel from Lebanon Monday, July 31, 2006,*

Foto: David Guttenfelder, AP, www.haaretz.com

Billederne på bagsiden:

Til venstre: Dansk Militærhistorisk Kommissions logo:

Det ældste billede af en dansk soldat, landsknægt fra Den Store Garde
i Kong Hans' hær under operationerne i Ditmarsken i vinteren 1500.

Træsnit fra en skillingsvise. Tallet markerer kommissionens 50-års jubilæum.

Til højre: Forsvarsakademiets logo

ISBN: 978 87 408 3145 0

Indhold

Forord	10
MICHAEL H. CLEMMESSEN: Dette binds eksempler	11
KNUD BARTELS: The Battle of Verdun, Why and How	13
CLAUS BUNDGÅRD CHRISTENSEN OG NIELS BO POULSEN: Brusilov-offensiven, juni-september 1916: Sejr og sammenbrud på Østfronten	30
JEPPE PLENGE TRAUTNER: Zeebruggeraidet 1918: Erfaringer fra en taktisk indsats med operativt mål i en strategisk krise	74
TOOMAS HIIIO: The Communist coup attempt in Estonia on 1 December 1924: the last but one attempt at world revolution?	113
ALLAN SLOTT RASMUSSEN: Kontrol af rum ved bevægelig kamp: 501 Parachute Infantry Regiments (PIR) kamp for at holde forsyningslinjerne åbne under operation Market Garden	159
STEEN BORNHOLDT ANDERSEN: Da Planspiel Königsberg blev til Unternehmen Aster: Kampene om Väike-Emajõgi i september 1944	209
GUNNAR ÅSELIUS: Libanonkriget 2006: Då den effektbaserade krigföringen mötte fienden .	270
MICHAEL H. CLEMMESSEN OG RASMUS DAHLBERG: Læring og indsigt fra civile katastrofer og krig	303
MICHAEL H. CLEMMESSEN: Konkluderende diskussion	320

Bidragyderne

Steen Bornholdt Andersen

Pensioneret linjeofficer og tidligere dansk forsvarsattaché i Litauen og Pakistan. Nu seniorforsker ved Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori på Forsvarsakademiet. Forskningsfokus er moderne taktisk læring ud fra militærhistoriske eksempler. Har tidligere udgivet *Afghanistan erfaringsopsamling 2001-2014 del III: Danske erfaringer med stabiliseringsprojekter og CIMIC* (København 2016).

Knud Bartels

Pensioneret general og tidligere forsvarschef (2009-2011) samt formand for NATOs Militær Komité (2012-2015). Uddannet bl.a. i Frankrig ved *École supérieure de guerre* og i USA ved *US Army War College*. Har siden medio 80'erne i relation til doktrinudvikling og undervisning i krigshistorie, dybdeanalyseret slagene ved Verdun (1916) og Sedan (1940) samt den mellemfaldende periode i relation til *lessons identified* og *lessons learned*.

Claus Bundgård Christensen

Lektor, ph.d. i historie ved Roskilde Universitet. Forfatter og medforfatter til en række monografier og artikler herunder *Under hagekors og Dannebrog* (1998), *Den sorte børs* (2003), *Danmark besat* (2005), *Danskere på vestfronten 1914-1918* (2009), *Waffen-SS-Europas nazistiske soldater* (2015). Seneste publikation "National identity and veteran culture in a border region: The Danish minority in the German Army during the First World War" i *War in History* (2018).

Michael Hesselholt Clemmesen

Pensioneret brigadegeneral med kandidatgrad i historie fra Københavns Universitet. Nu seniorforsker (em.) ved Forsvarsakademiets Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori samt præsident for Dansk Militærhistorisk Kommission. Forskningsfokus er fortsat dansk og nordeuropæisk strategihistorie fra 1870 til 1940. Medlem af det svenske Kungliga Krigsvetenskapsakademien. Seneste større udgivelse er bogen om det danske Nordruslandskorps forfattet sammen med Bernadette Preben-Hansen: *Bondefanget til borgerkrigen. Det danske korstog til ærkeenglen Michaels by* (Odense 2015)".

Rasmus Dahlberg

Historiker, forsker og forfatter med speciale i katastrofer og beredskab. Har en kandidatgrad i historie fra Syddansk Universitet og en ph.d. i katastrofevidenskab fra Københavns Universitet, skrevet i samarbejde med Beredskabsstyrelsen. Forsker og underviser ved Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori ved Forsvarsakademiet med særligt fokus på civil-militære relationer i historisk og nordisk perspektiv. Har udgivet en lang række skøn- og faglitterære værker samt internationale forskningsartikler og antologier, bl.a. *Disaster Research: Multidisciplinary and International Perspectives* (Routledge 2015). Seneste udgivelse er *Danske katastrofer* (Gyldendal 2017).

Toomas Hiio

Born 1965 in Tallinn. Historian (University of Tartu, 1991). 1993–1998 worked at the University of Tartu as research fellow and head archivist. 1998–2003 in public service: adviser to the President of the Republic and thereafter to the former President. 1998–2008 simultaneously executive secretary of Estonian International Commission for the Investigation of Crimes Against Humanity. 2008–2017 member of the board of Estonian Institute of Historical Memory, since 2017 head of research there. Simultaneously since 2005 head of research of Estonian War Museum – General Laidoner Museum. 1984–1986 mandatory military service in the Soviet Army. Since 1998 in the reserve of the Estonian Defence Forces (2nd Lieutenant).

Niels Bo Poulsen

Cand.mag. i historie og øststatskundskab fra Roskilde Universitet. Ph.d. fra Øst-europainstituttet, Københavns Universitet på en afhandling om Sovjetunionens efterforskning af nazisternes forbrydelser. Chef for Forsvarsakademiets Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori. Forfatter til en række bøger og artikler om militærhistorie og folkedrab med hovedfokus på Anden Verdenskrig. Er aktuelt ved at færdiggøre en bog om østfronten under Første Verdenskrig, mens et andet forskningsmæssigt tyngdepunkt er det nutidige Ruslands brug af militær magt.

Allan Slott Rasmussen

Major i Hæren og ansat ved Forsvarsakademiet; underviser i militærhistorie og krigsteori ved forsvarrets diplomuddannelser, videreuddannelseskurser og den militære masteruddannelse. Har en bred erfaring med føring på en lang række af krigsføringens niveauer, men med fokus på de (hær-) taktiske niveauer fra infanterideling til Land Component Command.

Har undervist i taktik og operationer på såvel hærens videreuddannelser som på værnsfælles niveau. Har bidraget til omlægningen af Hærens officersuddannelser fra bachelor- til diplom-niveau, herunder har fokus været på integration af militærhistorien og krigsteorien i såvel taktik som føring/ledelse subsidiært strategi. Hans artikel skal bidrage til denne integration.

Jeppe Plenge Trautner

Cand.scient.pol. fra Aarhus Universitet, Ph.d.-afhandling fra Europæiske Studier ved Aalborg Universitet om multinationale militære interventioner. Forsker og underviser ved Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori ved Forsvarsakademiet med fokus på den europæiske militære reaktion på Ruslands nye sikkerhedspolitik. Underviser i Sikkerhed og Diplomati ved Tel Aviv Universitet. Tidligere leder af Institut for Forsvarsforvaltning ved Baltic Defence College. Aktiv major af Reserven med tjeneste ved brigade, korps og NATO samt for FN.

Gunnar Åselius

Professor i historia, särskilt militärhistoria vid Försvarshögskolan i Stockholm. I hans produktion märks *The Russian Menace to Sweden* (1994); *The Rise and fall of the Soviet Navy in the Baltic, 1921–1941* (2005); *Krigen under kalla kriget*; dansk utgåva *Afgørende slag efter 1945* (2007), samt uppsatser om officersutbildning, militär historiesyn, strategisk kultur och militära ledningssystem under 1800- och 1900-talen. Utkommer 2018 med en bok om Sverige och Vietnamkriget. Ledamot av Kungliga örlogsmannasällskapet och Kungliga Krigsvetenskapsakademien.

Forord

Udgivelsen af denne bog er den foreløbige kulmination af en udvikling, der blev indledt i 2011. På det tidspunkt var alle tre værn stadig indsat i udstrakte internationale operationer, hvor hold fulgte hold, og der var erkendt et behov for at forbedre evnen til læring af egne og andres erfaringer. Forsvarsakademiets daværende Center for Militærhistorie (nu Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori) gennemførte derfor fra 2012 til 2014 fire ”kurser” om læring under og af militære operationer, hvor formen og deltagernes baggrund bidrog til, at kurserne fik karakter af seminarer. De to sidste i 2013 og 2014 gennemførtes på engelsk og var åbne for udenlandsk deltagelse, og specielt de amerikanske deltagers bidrag var værdifulde på grund af deres friske missionserfaringer.

Udviklingen af Forsvarsakademiets kursers form gjorde sammen med tilbagetrækningen af kampenheder fra Afghanistan, at det var både vanskeligere og mindre nødvendigt at fortsætte kurserne, men det forekom fortsat væsentligt at skabe en bedre forståelse for, hvorledes man kunne lære eller opnå generel indsigt af egen eller andres konfliktbetrovelse. Formen blev et forløb, hvor et netværk af danske forskere sammen med udenlandske kolleger påtog sig hver at beskrive og gennemanalysere et militærhistorisk eksempel, der bl.a. blev valgt ud fra det kriterium, at udfaldet umiddelbart syntes at kunne være gået begge veje.

Efter en projektstartsdiskussion mellem bidragsyderne i vinteren 2016 mødtes disse igen et år senere for at forelægge deres eksempel og dels få det generelt diskuteret, dels vurderet af en af de andre deltagere i rollen som formel fagfælleopponent. De tilrettede og godkendte artikler skulle samles i en antologi.

Den Militærhistoriske Kommission påtog sig redaktionsarbejdet, og det blev hurtigt klart, at det ikke var hensigtsmæssigt at samle alle artikler i et bind. De blev derfor fordelt på to bind, hvor dette andet samler eksempler hentet fra europæisk og mellemøstlig militærhistorie fra 1916 til 2006.

*Michael Hesselholt Clemmesen
Dansk Militærhistorisk Kommission, Redaktør*

*Niels Bo Poulsen
Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori*

Dette binds eksempler

Formålet med begge de to antologibind i publikationen er at søge, hvad man kan lære af eksemplerne om krig, og derigennem søge, hvad det er muligt at opnå af læring henholdsvis generel indsigt. Derudover skal det, hvor muligt, uddrages af eksemplet, hvad der kan fremme en militær organisations evne til at lære under en konflikt.

Antologiens to binds eksempler indeholder alle på forskellig måde forhold, der burde kunne bidrage til indsigt, fordi forløbet ikke var givet og meget let kunne have været anderledes i den analyserede situation eller generelt.

Dette andet bind indeholder syv eksempler, hvor de seks er fra den europæiske konflikthistorie fra 1916 til 1944 og det sidste er en af Israels seneste større operationer for at tvinge sine naboer til mere passivt at acceptere den jødiske stats eksistens.

De første to eksempler er fra 1916, hvor de fire primære krigsførende stormagter søgte at afgøre krigen ved at udnytte, hvad man havde lært fra egne og modstanderens mislykkede forsøg i 1914 og 1915, i storoffensiver. De allierede havde den foregående december aftalt at søge afgørelsen gennem koordinerede offensiver på alle fronter; på Vestfronten gennem en fransk-britisk storoffensiv ved Somme og på Østfronten ved en samtidig russisk offensiv på den tysk-russiske del af fronten. Sådan kom det ikke til at gå. *For det første* fordi Tyskland i vinteren 1916 kom den allierede offensiv i forkøbet i slaget ved Verdun, hvor man søgte at ødelægge den mest effektive allierede hær, den franske. Den er emnet for det første eksempels analyse. *For det andet* fordi den russiske hærs primære chefer ikke troede på deres styrkers evne til at slå tyskerne, hvorfor initiativet på Østfronten skiftede mod syd til den østrig-ungarske del af fronten, hvor den faktiske russiske storoffensiv opnåede overraskende store resultater. Det er emnet for første eksempels analyse. Begge eksempler fokuserer på at analysere forhold og problemer, læring og indsigt relevant på de højeste strategiske og operative niveauer, herunder forholdet mellem statens politiske og militære ledelse, mellem center og front og mellem allierede.

De næste to kapitler skifter fokus og analyserer to meget forskellige eksempler, der dog har det tilfælles, at alt blev afgjort i et meget begrænset område og på meget kort tid. I det første gennemføres en kritisk analyse af den britiske flådes forsøg på at lukke den fremskudte tyske mulighed for at sende ubåde ud i Den Engelske Kanal igennem kanalslusen i Zeebrugge Havn. Det skulle ske igennem et særdeles kompliceret raid lige efter midnat 23. april 1918, hvor succes bl.a. afhang af, at man opnåede fuld overraskelse. Eksemplet analyserer, hvordan og hvorfor raidet fik taktisk succes på trods af, at den tyske chef kendte operationsplanen, og

på trods af, at udførelsen blev ramt af friktion og uheld. Derudover gives en ny og selvstændig analyse af virkningerne af operationen. Derefter analyserer et kapitel det fejlslagne sovjetiske kupforsøg i Tallinn i morgentimerne 1. december 1924, der skulle retablere russisk kontrol med den da svageste del af et Baltikum ved Sovjetunionens Vestgrænse, der da omfattede de nye stater Letland, Estland og Finland (Litauen havde ikke grænse til Sovjetunionen før september 1939). Kapitlet beskriver den lokale og sovjetiske baggrund for en klassisk "hybridkrigs"-operation, analyserer årsagerne til fiaskoen og de politiske virkninger af denne.

Herefter følger to eksempler, der begge er hentet fra to næsten ubeskrevne hjørner af de allieredes offensive operationer i september 1944 i Europa i Anden Verdenskrigs næstsidste fase. Det ene eksempel er fra et amerikansk faldskærmsregiments meget krævende operationer i Holland for at hindre improviserede tyske forsøg på at afskære hovedvejen fra Einhoven til Nijmegen ved provinsbyen Veghel. Det andet eksempel er fra kampene mellem den sovjetiske 67. Armé og det tyske XXVIII Armékorps ved den lille sydestiske flod Väike Emajõgi, hvor tyskerne ved tidsbegrænset forsvar skal hindre, at de deres styrker i Estland bliver afskåret. I begge kapitler gennemføres beskrivelse og analyse således, at eksemplet kan anvendes som ramme og støtte i officersuddannelsen med det begrænsede formål at fremme indsigt; i Veghel-eksemplet under hærens grundlæggende officersuddannelse og i Väike Emajõgi-eksemplet under efteruddannelsen af stabsofficerer.

Det sidste, langt nyere eksempel, der behandles i sidste kapitel, beskriver de resultater, der opstod, da den positive og optimistiske læring fra Golfkrigen 1990-1991 i form af teknologibaserede "Netcentric" og senere "Effect Based" operationer inspirerede vestlige styrkers indsats. Den positive læring var suppleret med konklusionerne både fra ydmygelsen i Somalia i 1992 og læsningen af virkningerne af anvendelse af luftmagt som tvangsmiddel mod Beograd i 1999 under Kosovokonflikten. Ganske vist var USA allerede i 2004-2005 i Irak begyndt at erkende begrænsningerne i den optimistiske lærings anvendelighed, men det Israel, der som kapitlet beskriver, gik i krig med Hizbollah i 2006, havde i 2000 opgivet konstant landmilitær tilstedeværelse i Sydlibanon, og den israelske hær havde under den Anden Intifadah i flere år været involveret i belastende sikkerhedsoperationer i de besatte palæstinensiske områder. Det var med denne baggrund naturligt, at de israelske væbnede styrker forblev inspireret af den positive amerikanske læring fra 1990'erne. Ved sin analyse af forløbet skal eksemplet ikke mindst give inspiration til generel indsigt.

Jeg vil slutte med et citat fra indledningen til min jævnaldrende, den israelske militærhistoriker, Martin van Crevelds, nyeste bog *More on War* (Oxford University Press, 2017).

"The ultimate objective of the volume is to gain understanding – ... perhaps for some others too. But (we) have also tried to make it useful to some of those who, preparing to bear heavy responsibility, may one day plan and wage war. Not by offering them a list of maxims to follow, but by providing soil which may nourish their own thought."